

PETER SHAFFER'IN KÜHEYLAN OYUNUNDA PERSONA VE GÖLGE
KAVRAMLARININ ALAN STRANG KARAKTERİNDEKİ KARŞILIĞI

THE EQUIVALENT OF PERSONA AND SHADOW ON ALAN STRANG IN
PETER SHAFFER'S EQUUS

Yiğit KOCABIYIK*

Öz

Tip ve psikiyatri kökenli bir ruh çözümlemecisi olan Carl Gustav Jung'un, psikolojik tipler, kompleksler teorisi ve sözcük çağrışım testi gibi özgün bilimsel katkıları günümüz psikolojisi ve psikiyatrisi içinde hâlâ yerini korumaktadır. Jung, geçmişten günümüze varlığını sürdüren ve her insanın kendi tabiriyle kolektif bilinçdışı yatan mirasa arketip adını verir. İlk örnek, ilk model olarak görülebilecek bu mirası herkesin taşıdığını vurgular. Persona ve Gölge, Carl Gustav Jung'un kolektif/ortak bilinçdışı kuramında yer alan önemli arketipler arasındadır. Persona; kişinin dış dünyaya karşı taktığı maske olarak tanımlanırken, gölge; insan, toplum ve medeniyet tarafından hoş karşılanmadığı için bilinçdışına bastırılan ilk benlik olarak tanımlanır. Bu makale öncelikle Jung'un persona ve gölge arketiplerini tanımlamaya, daha sonra bu arketiplerin Peter Shaffer'ın Küheylan oyunundaki başkarakter Alan Strang ile olan ilişkisini anlamlandırmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Jung, Persona, Gölge, Küheylan, Peter Shaffer.

Abstract

Original scientific contributions of Carl Gustav Jung, a psychophysicologist, such as psychological typing, theory of complexes and word association test are still present in the current psychology and psychiatry. Jung calls the legacy which continues to exist from the past to the present and is present in the collective unconscious of each human being archetype. He emphasizes that everybody inherits this legacy which can be considered as the first model. Persona and Shadow are among the most important archetypes in Carl Gustav Jung's collective unconscious theory. While persona is defined as a mask worn by the person towards the outside world, shadow is defined as the first self which is suppressed outside consciousness because it is not welcomed by human, society and civilization. This article will primarily attempt to define Jung's persona and shadow archetypes, then to interpret the relationship between these archetypes and main character Alan Strang, Kuheylan written by Peter Shaffer.

Keywords: Jung, Persona, Shadow, Equus, Peter Shaffer.

Başvuru tarihi: 28.09.2018 – Kabul tarihi: 19.12.2018.

* Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, yigit.kocabiyik@deu.edu.tr.

1. Giriş

Kişisel bilinçdışı, kaynağını kişisel deneyimler bütününden alan, bastırılan, bilinçsizce algılanan her türlü şeyin depolandığı yapı olarak tanımlanırken, kolektif bilinçdışı genetik köklerde bulunan, birbirinden ayrı bireylerde ayrı mekân ve zamanlarda benzerlikler sağlayan bilinçdışı etmeni olarak tanımlanır (Jung, 2015a; Jung, 20115b; Jung, 2015c; Fordham, 1996). Ayrıca kolektif bilinçdışı nerede olursa olsun insanların benzer ihtiyaçlarını benzer şekilde gidermesini de açıklayan bir terimdir. Buna göre, insanın bilinçdışında yer alan ve çoğunlukla temel ihtiyaçlara dayanan bazı davranış, kişi ya da olayları mitik dönemden, hatta yaradılıştan bu yana ortaklık içindedir. Carl Gustav Jung, bu teoriyi şöyle açıklar;

Ruhsal kalıtım dünyamıza, kolektif bilinçdışı adını verdim. Bilinçliliğin içerdiklerinin tamamı, bireysel olarak edinilmiştir. Eğer insan ruhu sadece ve sadece bilinçlilikten oluşsaydı, bireyin yaşamı sırasında ortaya çıkmamış olan ruhsal tek bir şey bulunmazdı... Fakat aslında bilincin kapsadıkları, sadece çevrenin etkisiyle ortaya çıkmadı, aynı zamanda bizim ruhsal kalıtımımız yani ortak bilinçaltı tarafından da etkilendi ve düzenlendi (Jung, 2015:2).

Hafızada kayıtlı ve yaşanan kültüre dayalı her türlü imge, sembol, dil ve diğer deneyimleri kapsayan kolektif bilinçdışı Jung'a göre arketiplerden meydana gelmektedir. Platon'un ideaları gibi evrensel ve genel bir ilk model olan arketipler kolektif bilinçdışının ana elemanlarıdır. Jung arketiplerin, dış etkenlerden bağımsız olarak kendiliğinden, yeniden, her zaman ve her yerde ortaya çıkabileceklerini savunmuştur (Jung, 2015c:20-21). Bu nedenle arketipler herkeste var olan kişiler üstü doğaya ait ruhsal bir ortak esasa dayanmaktadır.

Davranışlar, imgeler, mitler, sanatsal eserler, dinler, rüyalar, düşler, masallar vb. arketiplerin kendilerini somut olarak sergiledikleri temel alanlardır. Ayrıca kişiliğin oluşumunda Jung'un özellikle üzerinde durduğu arketipler bulunmaktadır; bunlar persona, anima, animus ve gölge arketipleridir. Bu çalışma öncelikle Jung'un bu arketiplerinden persona ve gölgeyi tanımlamayı, daha sonra

bu arketiplerin Küheylan'ın başkarakteri Alan Strang ile olan ilişkisini anlamlandırmayı amaçlamaktadır.

2. Persona ve Gölge

Jung'a göre bireysel bilinçdışı, persona ve gölge yüzlerinden oluşmaktadır. Persona, insan doğasının toplum ve uygarlık tarafından belirli bir kalıba sokulmuş hâli olarak tanımlanabilir. O, dünya ile ilişkileri sağlamaya yarayan bir gerekliliktir. Toplumda kabul görmek ya da istediği değeri görebilmek için kendisi olmayan bir maske yaratan insan, işyeri, ev, vb. farklı alanlarda birçok farklı maske kullanır. Persona bir yandan başkaları üzerinde izlenim yaratmak, diğer yandan bireyin gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir maskedir. Personanın gereğinden daha kalın bir yüzey oluşturması arketipin olumsuz yönünü ifade eder (Fordham, 1996:59-62). Çocukluktan itibaren bu kalın yüzeyin oluşmaması için toplum tarafından kabul edilemeyen özellikleri gizlemek veya bastırmak gerekir. Olgunlaşan kişi toplum tarafından istenmeyen yönlerini bilinçdışına itmesi durumunda, bu yönlerin bir araya gelip başka bir kompleksi veya Jung'un gölge adını verdiği bir alt kişiliği oluşturması da söz konusu olabilir (Serrican, 2015:1208).

Gölge, insanın dünya üzerinde ilk adımını attığı zamandan bu yana var olagelen, ilkel ve hayvanî isteklerin kaynağını oluşturmaktadır (Fordham, 1996:62). Ayrıca Jung'un bilinçdışının bu yönünü açıklamak için gölge sözcüğünü seçmesinde, yalnızca ana çizgileriyle, karanlık ve belirsiz bir şeyi önermekten daha fazlası vardır. Kendisinin de belirttiği gibi, güneş olmadan gölge olamaz ve (bireysel bilinçdışı anlamında) bilincin ışığı olmadan "gölge" söz konusu olamaz. Bu yüzden gölge kaçınılmaz bir olgudur ve insan o olmaksızın düşünemeyeceği gibi Jung gölgeyi tümüyle bastırmaya çalışmanın da yararsız olduğunu vurgulamıştır. Kısaca kişi bu karanlık yönüyle bir arada yaşamanın kendine göre bir yolunu bulmak zorundadır (Fordham, 1996:64).

3. Alan Strang: Persona ve Gölge

İngiliz oyun yazarı Peter Shaffer tarafından 1973 yılında kaleme alınan *Küheylan* (1975), bir gece yarısı ahırdaki altı atın gözlerini kör eden 17 yaşındaki Alan Strang'ın bir psikiyatri kliniğinde başlayan tedavi süreci üzerine kurgulanmıştır. İki perde ve toplamda otuz beş sahneden oluşan oyun ilk kez 1973 yılında Londra National Theatre'da John Dexter yönetmenliğinde sahnelenmiştir. Oyun Alan'ın da dahil olduğu dokuz karakter ve altı at ile birlikte toplamda on beş karakteri içinde barındırır. Alan karakterini yaratırken BBC'de çalışan bir arkadaşından edindiği gerçek bir haberden (Pearce, 2008) yola çıkan Peter Shaffer'ın din tutkusu, cinsellik ve aşkı bir bütün içinde ele alarak çok kapsamlı bir karakter yarattığı söylenebilir. Shaffer oyunda bu unsurları, toplumdaki kısıtlayıcılıkla (aile ve iş gibi kavramlarla) birlikte besler. Öyle ki henüz oyunun başlarında Alan'ın televizyon reklamlarından duyduklarının haricinde söylediği ilk sözleri de bu düşünceyi besler niteliktedir.

“ALAN: Baba, televizyondan nefret eden bir baba!” (Shaffer, 1975:9).

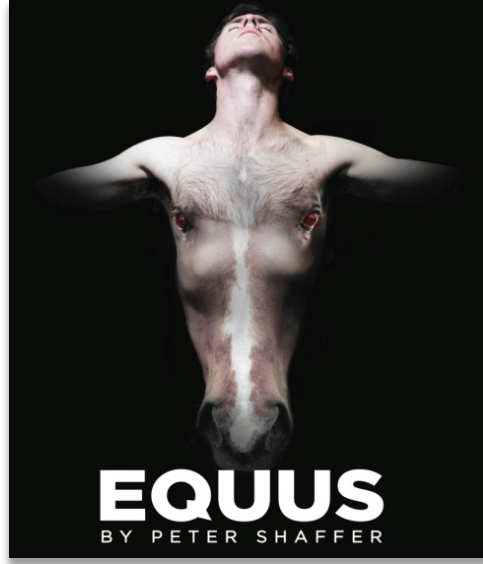
Alan'ın çalıştığı elektronik eşyalar satan mağazadaki hoşnutsuzluğunun yanında aslında onun mutsuzluk kaynağı ailesidir. Fazlasıyla dindar bir anne (Dora Strang) ve onun tam karşıtı ateist ve despot bir baba (Frank Strang) arasında kalan Alan, tamamen ailesinin koyduğu kurallara göre yaşamaktadır. Babası tarafından evde televizyon izlemenin yasaklanması ve annesinin sürekli ona İncil okuması ile birlikte Alan'ı İncil'deki öğretilere göre yetiştirmesi bu kurallara örnektir. Baskıcı ailenin yanında çalıştığı işten de hoşnutsuz olduğunu düşündüğümüzde Alan'ın toplumsal kuralların baskısı altında ezildiğini söylemek mümkündür. Bu noktada Alan'ın personası devreye girmektedir. İnsan doğasının toplum ve uygarlık tarafından belirli bir kalıba sokulmuş hâli olarak tanımlanan persona, Alan'da ailenin kalıplarına göre şekillenmektedir. Bu anlamda Alan'ın personası, toplumla arasındaki ilişkileri sağlamaya yarayan bir gereklilik olarak işlev görürken aynı zamanda onun gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir maskedir.

“DORA: Ben de anlayamıyorum doktor. İnanılır şey değil. Alan her zaman öyle uysal bir çocuktü ki...” (Shaffer, 1975:12).

Oyunun yedinci sahnesinde Dysart'ın Alan'ın annesi Dora ile görüşmesinde bu maske belirgindir. Çünkü Alan, yaşadığı içsel çatışmayı ailesine hiçbir şekilde göstermediği gibi bu yanını persona ile gizlemeye çalışmıştır. Bu baskıcı yapı içinde yaşamak zorunda kalan Alan'ın babasıyla bir sinemada karşılaşması onda büyük bir kırılmaya sebep olur. Bu kadar idealist bir babanın porno film izlemek üzere sinemaya gitmesi Alan'ın toplumsal ve bireysel ikiyüzlülüğe karşı ürettiği öfkesini doruk noktasına ulaştırır. Alan'ın ahlakçı ve idealist baba kimliği bu karşılaşma ile yıkılır. Yalnızlık duygusu ve ifadesizlik Alan'ı tam ruhsal bir bunalıma sürüklemişken, ahırda çalışmaya başlaması onu yavaş yavaş bu bunalımdan kurtarır (İnal, 2012:8). Ancak bu kurtuluş daha büyük bir felaketin habercisidir. Çünkü gizleyemediği yönü bu ahırda (Alan'ın tanımıyla tapınakta) kendini gösterecektir.

Küçükken babasının bir takvim yaprağından koparıp ona verdiği at resmi ve annesinin ona okuduğu İncil'de geçen at figürü, Alan'ın bilincinde İsa'ya - Tanrısal bir varlığa- dönüşmektedir. Jung, Tanrı kavramına yönelik önermesini oluştururken Tanrı'nın bir arketip olduğunu vurgular (Kısa, 2005:50). Ona göre Tanrı arketipi bilinçdışından bilince ulaşır, kendini kabul ettirir ve dolayısıyla insanın davranışlarına yön verir (Ayten, 2006:51). Shaffer bu anlamda Alan'ın zihninde Tanrı'yı at imgesi ile çözümlenmiştir. Alan'ın davranışlarına yön veren bu imge, oyunun sembolü olmakla birlikte insanın bilinçdışındaki arketiplerinden biridir:

At, dizginlenemeyen içgüdüyü, geceyi, karanlığı ve şiddeti temsil eder... Psikolojik anlamda bilinçaltı dünyasının sembolüdür. Hayal, itici güç, arzu, yaratıcı güç, gençlik, enerji ve cinsellik atın çağrıştırdığı anlamlardır. Ancak ata aşırı bir bağlanmaya izin verilirse beraberinde ölümü getirir (Knapp, 1980:75).

Görsel 1. Daniel Radcliffe, *Equus*, Gielgud Theatre, 2008, London.

Jung, at imgesini “insanın içindeki hayvani tarafın bir parçası” olarak tanımlar. Ayrıca at için “kişinin içinde biriktirdiği ve harcayamadığı atık enerjisi” olduğuna ek olarak “yaşama yöneltmiş libido”yu temsil ettiğinden söz eder (Jung, 1967). Kısaca at; Alan’ın bilinçdışındaki dizginleyemediği cinsel gücünü ve coşkusunu ortaya çıkaran bir figürdür (İnal, 2012:8). Buradan bakıldığında Alan’ın tutkuyla bağlandığı Seçkin adındaki ata geceleri kimse yokken çırılçıplak bir şekilde binmesi de açıklığa kavuşur. Bu eylem Alan’da bir taraftan özgürlük duygusunu tetiklerken diğer taraftan çıplak bedeninin atla doğrudan teması onda cinsel bir haz yaratmaktadır. Ayrıca Alan’ın ata binmek için geceyi tercih etmesi de önemli bir noktadır ve buradan bakıldığında Alan’ın personası alımlayıcı için daha açık hale gelir. Geceleyin haftada bir kez ata binmesi Alan’ın yaşamda hiç gösteremediği bir yüzüdür. Gündüz, ahırda patronu Dalton’ın yanında ve duygusal bir bağ kurduğu Jill’in yanında persona oluşturan Alan, geceleri yalnız kaldığında yaşamda gösterdiği personadan uzaklaşarak kendince dini bir ritüel gerçekleştirir. Aslında bu ritüel yaşamda karşılaştığı ancak karşı duramadığı birçok şeye (aile, iş vb.) isyan niteliğindedir. Bu isyan sırasında Alan atla Seçkin’le- tek bir vücut haline gelir ve bastırılan tüm duygular ortaya çıkar.

İçgüdü dediğimiz şey fizyolojik dürtülerdir ve duyular tarafından algılanırlar. Ama aynı zamanda fanteziler şeklinde ortaya çıkarlar ve genellikle varlıklarını sembolik imgeler olarak gösterirler. Bu tezahürler benim arketip adını verdiğim şeylerdir. Kökenleri bilinmemekte ve kendilerini dünyanın herhangi bir yerinde ya da herhangi bir zamanda yeniden üretmektedirler (Jung, 2015b:65).

Jung'a göre bireysel bilinçdışının bir başka yüzü olan gölge, kendini Alan'ın atların gözlerini kör ettiği sahnede ortaya çıkarır. Alan'ın atlarla olan ilişkisi "aşırılığa" yöneldiğinde oyun trajik bir boyut kazanır. Bu noktada "aşırılık" kavramının üzerinde durmak gerekir. Normalde olan'ın, olması beklenenden daha yüksek şiddette, daha çok sayıda, daha sık gerçekleşmesi aşırılığı oluşturmaktadır. Ancak bu tanımda da olduğu gibi "normal olma" ile "aşırılık hali" arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır. Özellikle psikoloji gibi bir alanda bu çizgiyi belirlemek bir hayli zordur. Shaffer oyununda Dysart üzerinden alımlayıcıya bu çizgiyi sorgulatmaktadır. Dysart, Alan'ın tedavi sürecinin sonunda (Alan'ın toplum tarafından 'normal' sayılabilecek bir konuma gelmesi ile) onun sıradan ve tutkularından yoksun bir bireye dönüşeceğini düşünmektedir. Dolayısıyla Shaffer çok katmanlı oyununda toplumun normları uğruna bir bireyin kendine has davranışlarından sıyrılması ya da sıyrılmaması gerektiğini tartışmaya açmaktadır.

DYSART: ...Bir de kalkmış çocuk kafalarıyla uğraşiyor, onları değiştirmeye çalışıyorum. Haddini bilmezlik en güvenli ağızda bile kekremesi bir tat bırakır zamanla... Onu (Alan'ı) yerinden uğratan bu olayın alışılan dereceyi aşması. Evet, asıl neden aşırılık, biliyorum bunu... (Shaffer, 1975:1).

Dysart'ın gözünde Alan sınırları aşmıştır. Bu aşımın toplum tarafından istenmeyen yönlerini bilinçdışına itmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu yönlerin bir araya gelip başka bir kompleks veya Jung'un gölge adını verdiği kısmî bir kişilik oluşturduğu gözlenir. Oyunun sonlarına doğru Alan'ın atların gözlerini kör etmesinin nedeni de böylece açıklığa kavuşur. O gece Jill ahırda Alan ile cinsel bir yakınlık kurmak ister. Ancak Alan için ahır tapınaktır ve tapınakta bu yönde bir yakınlık Tanrı'ya karşı bir ihanettir. Ayrıca Alan'ın bu birliktelik esnasında atlarla göz göze gelmesi hatta gözleri kapalıyken bile atların ona baktığını hissetmesi Alan'ın zihninde Tanrısal olan tarafından izlendiği hissine karşılık geldiği söylenebilir. Dolayısıyla Alan'ın Jill ile ahırda (tapınakta) atların

(Tanrısal olanın) yanında cinsel bir yakınlık kurması Alan'ın iktidarsızlığı ile sonuçlanır. Bu iktidarsızlığın nedeni Alan'ın Jill ile yakınlık kurduğu esnada duyduğu hazzın, geceleri Seçkin'i kaçırap ona çıplak bir şekilde bindiği esnada duyduğu hazzı hatırlatması olabilir.

ALAN: Kıza dokunurken ona dokunmuş gibi oluyordum. Oydu altımda... Elimin okşayışını bekleyen onun omuzları, onun böğrü... Kurtulmaya çalıştım. Kıza, hep kıza bakıyordum... Ama gözlerimi kapatınca o dikiliyordu karşımda. Karnındaki dalga dalga yollar... Kızın eti bir şey söylemiyordu bana. Onun boynundaki köpüğü, onun terli derisini istiyordum. Et değil, at, at derisi... Ondan sonra kıızı öpmek bile gelmedi içimden öpemedim (Shaffer, 1975:79-80).

Alan bu ruh durumu içerisinde atların dolayısıyla Tanrı'nın onu gözetlediğini düşünür. Geçmişten bu yana "gözetlenme" kavramının farklı unsurlarla gösterge olarak kullanıldığı gözlenir. Bu göstergenin belki de en eski örneklerinden biri Mısır uygarlığı temelli "Horus'un Gözü" olarak bilinir. Horus'un gözü, vicdanın gözünden hiçbir şeyin kaçmayacağını, insanın iç dünyasının her niyetini ve yaşamdaki her davranışını gözden kaçırmayan merhametsiz yargıcın keskin bakışını sembolize eder (Özdel, 2012:26). Mısır uygarlığından bu yana mitolojide olduğu gibi bu kavram özellikle tek tanrılı dinlerde de kendini göstermekte ve tanrının heryerdeliğini vurgulamaktadır.

"ALAN: Gözler, hiç kapanmayan, akları dönmüş gözler. Alev alev yanan gözler. Üstüme üstüme geliyor. Tanrı görür! HAYIR!" (Shaffer, 1975:82).

Ahırda (tapınakta) atlar (Tanrısal olan) tarafından izlendiğini düşünen Alan daha önce Seçkin'in üzerine çıplak bir şekilde binerek gerçekleştirdiği ritüelde hissettiği duyguları Jill ile yakınlaştığı esnada hisseder. Bunun atlara -Tanrı'ya- karşı bir ihanet olduğunu düşünerek ruhsal dengesini yitirir ve Alan'ın ilkel, denetimsiz ve hayvansal yanı olan gölge ortaya çıkar. Reddedilen bu alt kişiliğin ortaya çıkışıyla toplumsal standartlara uymayan vahşi istek, atların gözünü kör etme eylemi ile dışarı çıkar. Jung'un da belirttiği gibi güneş olmadan gölge olamaz ve (bireysel bilinçdışı anlamında) bilincin ışığı olmadan 'gölge' söz konusu olamaz. Bu yüzden gölge kaçınılmaz bir olgudur. İnsan o olmaksızın

düşünülemeyeceği gibi Jung gölgeyi tümüyle bastırmaya çalışmanın da yararsız olduğunu ve insanın bu yönüyle yaşamasının bir yolunu bulması gerektiğini vurgular (Fordham, 1996:64). Ancak Alan bu karanlık yönüyle bir arada yaşamanın yolunu bulamamıştır.

4. Sonuç

Jung kolektif bilinçdışında yatan mirasa arketip adını verir. Platon'un ideaları gibi evrensel ve genel bir ilk model olan arketipler, dış etkenlerden bağımsız olarak kendiliğinden, yeniden, her zaman ve her yerde ortaya çıkma özelliği taşırlar (Jung, 2015c:20-21). Ayrıca hemen her yerde ve tüm bireylerde aynı içeriğe sahip olan arketipler kişiler üstü doğaya ait ruhsal bir ortak esasa dayanmaktadır.

Bu arketiplerden biri olan persona, insan doğasının toplum ve uygarlık tarafından belirli bir kalıba sokulmuş hâli olarak tanımlanabilir. Persona, dünya ile ilişkileri sağlamaya yarayan bir gereklilik olmasının yanı sıra başkaları üzerinde izlenim yaratmak ve bireyin gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir maskedir. Personanın gereğinden daha kalın bir yüzey oluşturması arketipin olumsuz yönünü ifade eder (Fordham, 1996:59-62). Çocukluktan itibaren bu kalın yüzeyin oluşmaması için toplum tarafından kabul edilemeyen özellikleri gizlemek veya bastırmak gerekir. Bu yönlerin bastırılmaması sonucu Jung'un gölge adını verdiği kısmî bir kişilik oluşturması da söz konusudur (Serrican, 2015:1208).

Bu bağlamda bakıldığında Peter Shaffer'ın 1973 yılında kaleme aldığı Küheylan'da persona ve gölgenin Alan Strang üzerindeki karşılığını görmek mümkündür. Aile ve hoşnutsuz olduğu elektronik eşya satan iş yeri gibi sebeplerin baskısı altında ezildiği gözlenir. Bu noktada Alan'ın personası devreye girmektedir. Alan, yaşadığı içsel çatışmayı ailesine hiçbir şekilde göstermediği gibi bu yanını persona ile gizlemeye çalışmıştır.

Küçükken babasının bir takvim yaprağından koparıp ona verdiği at resminin ve annesinin ona okuduğu İncil'de geçen at figürünün, Alan'ın bilincinde İsa'ya (Tanrısal bir varlığa) karşılık geldiği düşünülebilir. Ayrıca Peter Shaffer Alan'ın zihninde Tanrı'yı at imgesi ile çözümlenmiştir. Geceleyin haftada bir kez ata binmesi Alan'ın yaşamda hiç gösteremediği bir yüzüdür. Gündüz, ahırda patronu Dalton'ın yanında ve duygusal bir bağ kurduğu Jill'in yanında persona oluşturan Alan, geceleri yalnız kaldığında yaşamda gösterdiği personadan uzaklaşarak kendince dini bir ritüel gerçekleştirir. Aslında bu ritüel yaşamda karşılaştığı ancak karşı duramadığı birçok şeye (aile, iş vb.) isyan niteliğindedir. Bu isyan sırasında Alan atla (Seçkin'le) tek bir vücut haline gelir ve bastırılan tüm duygular ortaya çıkar. Bir gece Alan'ın ahırda (tapınakta), atların (tanrısal olanın) yanında Jill ile cinsel bir yakınlık kurması Alan'ın iktidarsızlığı ile sonuçlanır. Alan bu ruh durumu içerisinde atların dolayısıyla Tanrı'nın onu gözetlediğini düşünür.

Daha önce Seçkin'in üzerine çıplak bir şekilde binerek gerçekleştirdiği ritüelde hissettiği duyguları Jill ile hissetmesi atlara (Tanrısal olana) karşı bir ihanet olduğunu düşünür. Alan gözlerini kapatsa da bu yaklaşma esnasında atların onu gözetlediğini düşünmektedir. Bu analiz, gölge arketipi bağlamında anlamlı sonuçlara ulaşır. Ruhsal dengesini yitiren Alan'da ilkel, denetimsiz ve hayvansal yanı olan gölge bu şekilde ortaya çıkar. Bunun sonucunda ise Alan ya kendisini, ya ortaya çıkışı (gözün kendisini) yok edecektir. Bu noktada Alan reddedilen alt kişiliğinin ortaya çıkışı ve toplumsal standartlara uymayan vahşi isteğiyle atların gözünü kör etme eylemini gerçekleştirir. Bu eylem toplumsal kuralların baskısı altında ezilen Alan'ın isyanı olarak okunabilir.

Ayrıca Jung'un Arketip kuramı ruhbilimin yanı sıra sosyal bilimlerin pek çok alanında akademik çalışmalara konu olmuştur. Sahne Sanatları alanında da arketip kuramından yola çıkarak yapılan metin ve performans çözümlenmelerine rastlanılmaktadır. Yukarıda Persona ve Gölge bağlamında yapılan oyun kişisi çözümlenmesinden sadece akademik alanda değil performans öncesi süreçte de

faydalanılması mümkündür. Bu tür çözümler yoluyla bilimsel temellere dayanan, tutarlı ve çok boyutlu performansların sahneye taşınması sağlanabilir.

Kaynakça

Ayten, A. (2006). *Psikoloji ve Din, Psikologların Din ve Tanrı Görüşleri*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Bennet, E. (2006). *Jung Aslında Ne Dedi?*, İstanbul: Say Yayınları.

Fordham, F. (1996). *Jung Psikolojisi*, İstanbul: Say Yayınları.

Indrick, W. (2011). *Senaryo Yazarları İçin Psikoloji*, İstanbul: Agora Kitaplığı.

İnal, B. (2012). *Yaratıcılık, Yıkıcılık ve Tutku: Peter Shaffer'ın "Equus (Küheylan)" Adlı Oyununda Psikanalist ve Arketip Yaklaşımlar*, Pivolka, 7 (23), 8-10.

Jung, C. G. (1967). *Symbols of transformation*. Princeton: Princeton University Press.

Jung, C. G. (1968). *Archetypes and the Collective Unconscious*. Princeton: Princeton University Press.

Jung, C. G. (1970). *The Collected Works of C. G. Jung*, Volume 10, Princeton University Press.

Jung, C. G. (2013). *İnsan Ruhuna Yöneliş*, İstanbul: Say Yayınları.

Jung, C. G. (2015a). *Anılar, Düşler, Düşünceler*, İstanbul: Can Yayınları.

Jung, C. G. (2015b). *İnsan ve Sembolleri*, İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.

Jung, C. G. (2015c). *Dört Arketip*, İstanbul: Say Yayınları.

Knapp, B. L. (1980). *Theatre and Alchemy*, Detroit: Wayne State University Press.

Kısa, C. (2005). *Carl Gustav Jung'da Din ve Bireyleşme Süreci*, İzmir: İlahiyat Vakfı Yayınları.

Özdel, G. (2012). "Foucault Bağlamında İktidarın Görünmezliği ve 'Panoptikon' ile 'İktidarın Gözü' Göstergeleri", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, Volume 2 Issue 1.

Serrican, E. (2015). *Carl Gustav Jung'un Analitik Psikoloji Kuramındaki Arketip Kavramının Edebiyata Yansıması*, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, Volume 1(4).

Shaffer, P. (1975). *Küheylan*, çev. Sevgi Sanlı, Basılmamış Oyun Metni.

Snowden, R. (2011). *Jung Kilit Fikirler*, İstanbul: Optimist Yayınları.

İnternet Kaynakları

Pearce, I. (2008). Theatre and Dance Reviews. BBC:
http://www.bbc.co.uk/threecounties/content/articles/2008/03/18/equus_review_feature.shtml. Erişim tarihi: 04.10.2018.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Daniel Radcliffe, Equus, Gielgud Theatre, 2008, London.
https://www.booktopia.com.au/http_coversbooktopiacomau/big/9780743287302/equus.jpg, Erişim tarihi: 18.09.2018.